

Transcendování a předmětnost u Jaspere / Filosofie jako transcendování sebe samé

Karl Jaspers (1932; 3337, S. 37) je přesvědčen, že filosofie musí „transcendovat“ veškerou předmětnost („muß ... über alle Gegenständlichkeit transzendieren“), jinak řečeno, musí jít „nad“ nebo spíše „za“ všechno jen předmětné. Ovšem na uvedeném místě to spojuje s vymezením poněkud problematickým, totiž že to „objektivní“ je prý něco, co je „v jasné objektivitě pro každého stejné, totéž“ (tamtéž: „was in klarer Objektivität als Sein für jedermann dasselbe ist“). Tato formulace vyžaduje nezbytnou opravu, protože v ní spoluzaznívá prastarý předfilosofický předsudek: každá tzv. „objektivita“ je naší konstrukcí, a proto může být „táž“ pouze za předpokladu, že si tu svou konstrukci jakou „touž“ přisvojíme, tj. že si ji sami pro sebe nekonstruujeme tak, jak si ji nekonstruovali jiní (ostatní, ale nemusí to být vždycky a nutně všichni ostatní). To znamená, že objektivita neboli zpředmětněnost je záležitostí uznané konvence, ovšem konvence nikoli jakékoli, libovolné nebo dokonce svévolné, nýbrž konvence, kterou musíme brát v plné vážnosti jako podmíněčně platnou (podmíněčně platnou proto, že i způsob zpředmětnování toho co „jest“, tedy „jsoucího“, se může časem měnit a posouvat, jak to známe třeba z vědeckého poznání). Filosofie tedy musí jakožto filosofie „transcendovat“, tj. překračovat „objektivitu“, která je (a nemůže nebyť) výtvozem objektivace, zpředmětnování. Ale samo toto zpředmětnování, vzato historicky, je plodem či produktem určitého typu filosofování, totiž typu vynalezeného a prosazovaného starořeckými mysliteli a posléze se prosadivšího a rozšířivšího v celé tzv. evropské (nebo „západní“) myšlenkové historii. Vezmeme-li v úvahu tuto skutečnost, totiž že filosofie musí transcendovat (překračovat) všechny ony objektivace, za které je vlastně sama historicky odpovědná, vede to k závěru, že k bytostnému určení filosofie náleží překračování svých vlastních výtvorů, vposledu tedy sebe samé. A to nám otvírá perspektivu ještě hlubší: tážeme-li se, ve jménu čeho je filosofie povolána ustavičně znovu překračovat sebe samou a své výkony, najdeme jen jedinou odpověď, která je zvláštním způsobem naznačena již jejím pojmenováním (připisovaným Pythagorovi). Filosofie musí samu sebe a své výtvoření opouštět a novými výkony překonávat z „lásky“ (FILIA) k „moudrosti“, dnes bychom spíše řekli k „pravdě“. Je to „Pravda“, která vede filosofii a filosofy k tomu, aby se nikdy definitivně nezastavili u žádného svého výtvoru (ani u sebe samé, jak právě sama vypadá a čeho se právě „dobrala“).

(Písek, 090525-1.)